

רע"פ 8445/14 - שלמה הרי עזרן נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון

רע"פ 8445/14

לפני: כבוד השופט ס' ג'ובראן

המבקש: שלמה הרי עזרן

נ ג ד

המשיבה: מדינת ישראל

בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בבאר שבע מיום 1.10.2014 בע"פ 1773-02-14 שניתן על ידי כבוד השופטים: י' אלון - נשיא, י' פרסקי וג' גדעון

תאריך הישיבה: כ"ו בכסלו התשע"ה (18.12.2014)
בשם המבקש: עו"ד רותם טובול

בשם המשיבה: עו"ד יורם הירשברג
החלטה

1. בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בבאר שבע (הנשיא י' אלון והשופטים י' פרסקי וג' גדעון) בע"פ 1773-02-14 מיום 1.10.2014, במסגרתו נדחה ערעור המבקש על הכרעת הדין של בית משפט השלום בת"פ 38119-03-11 והתקבל באופן חלקי ערעורו על גזר דינו, כך שעונש המאסר הופחת משש שנות מאסר לחמש שנות מאסר, בעוד שרכיב הקנס נותר בעינו בשווי 1,000,000 ש"ח.

רקע והליכים קודמים

2. נגד המבקש ואחרים הוגש כתב אישום מתוקן המייחס להם ביצוע של עבירות מס בהיקף חסר תקדים, לרבות

עבירות של סחר בהיקפים נרחבים בחשבוניות פיקטיביות וניהול פנקסי חשבוניות כוזבים, אשר הביאו לגריעת סכומי עתק מקופת המדינה. המבקש הורשע בבית משפט השלום ב-655 עבירות במסגרת חמש פרשות ותשעה אישומים, חלקן הגדול בנסיבות מחמירות. נקבע כי סכום המע"מ הנובע מהעבירות עומד על סך של 9,717,716 ש"ח כאשר היקפן הכספי לעניין מס הכנסה עומד על סך של 29,963,224 ש"ח. בית משפט השלום גזר על המבקש עונש של שש שנות מאסר בפועל, בניכוי ימי מעצרו מיום 21.2.2011 ועד ליום 28.8.2013, בצירוף 18 חודשי מאסר על תנאי למשך 3 שנים, לבל יעבור עבירות לפי פקודת מס הכנסה [נוסח חדש], התשכ"א-1961 או לפי חוק מס ערך מוסף, התשל"ו-1975. כן, הוטל על המבקש קנס בסך של 1,000,000 ש"ח שישולם ב-10 תשלומים מיום 1.3.2014 ואילך או 12 חודשי מאסר תמורתו. בית משפט השלום לקח בחשבון את זיכוי של המבקש בפרשה אחת ובמרבית פרשה נוספת אשר היו מרכזיות בתיק. כן, נלקחו בחשבון נסיבותיו האישיות: מצבו המשפחתי; הקשיים שמשפחתו חוותה עקב מעצרו הממושך; קריסת העסק המשפחתי; היותו בהליכי פשיטת רגל; והיותו אדם האוהב לעזור ולתרום לנזקקים. כן התחשב בית משפט השלום בעברו הפלילי של המבקש, בין היתר ריצוי מאסר בפועל, אך ללא עבירות מס, ושקל את נושא היעדר לקיחת האחריות והיעדר כל מאמץ לתיקון המחדלים והנזק הגדול שהוסב לקופת המדינה. עוד התחשב בית משפט השלום בצורך בשיקול הרתעת הרבים הגובר על נסיבותיו האישיות והכלכליות של המבקש.

3. המבקש ערער לבית המשפט המחוזי הן על הכרעת הדין והן על גזר הדין של בית משפט השלום, וכך עשו גם האחרים. ביום 1.10.2014 דחה בית המשפט המחוזי את ערעורו של המבקש לעניין הכרעת הדין, אך קיבל באופן חלקי את ערעורו על חומרת העונש והפחית שנה מעונש המאסר בפועל שהוטל עליו. רכיב הקנס הותר על כנו. בית המשפט המחוזי קבע כי צדק בית משפט השלום באופן בו שקל את השיקולים הרלבנטיים לקביעת מתחם הענישה וביישום הנסיבות האישיות כמו גם באיזון מול האינטרס הציבורי. בית המשפט המחוזי שקל את הפסיקה שהגישו הצדדים ואת טענותיהם, ומצא כי לא ניתן לומר שאין כל ממש בטענת המבקש לעניין אי ההלימה בין עונשו לעונשם של האחרים אשר הורשעו יחד איתו, וכי עונשו של המבקש נוטה במידת מה לחומרה יתרה. משכך, הורה בית המשפט המחוזי על הקלה בעונשו. בית המשפט המחוזי ציין כי אינו מוצא מקום להתערבות בגובה הקנס או במאסר שהוטל חלף הקנס, שכן אלו מידתיים ואינם מופרזים. לפני משורת הדין, עיכב בית המשפט המחוזי את מועד התשלום הראשון ליום 1.3.2015 וכן את עונש המאסר עד ליום 2.11.2014.

4. ביום 5.11.2014 ניתנה החלטה בבית משפט זה על-ידי השופט צ' זילברטל, לפיה הוארך עיכוב ביצוע עונש המאסר עד ליום 7.12.2014. ביום 3.12.2014 ניתנה אורכה נוספת עד ליום 21.12.2014 על-ידי השופטת ד' ברק-ארז. שתי בקשות ההארכה הוגשו בהסכמת המשיבה.

הבקשה למתן רשות ערעור

5. בקשת רשות הערעור מופנית כלפי רכיב העונש בלבד. במסגרתה טוען המבקש, כי בקשתו מעוררת מספר שאלות כלליות החורגות מעניינו הפרטי. לשיטת המערער, הפחתת הענישה של רכיב המאסר בעונשו הייתה צריכה להיעשות באופן שווה והולם לאחרים אשר הורשעו עמו בפרשות השונות. המבקש מציין כי השניים האחרים הורשעו בהיקף עבירות ואישומים רחב יותר ועונשם הופחת ב-18 חודשי מאסר. לשיטת המבקש, לכל היותר, היה על בית המשפט המחוזי להפחית תקופה ארוכה יותר עבורו ביחס לאחרים.

6. עוד מציין המבקש, כי במהלך הערעור בבית המשפט המחוזי הוא הגיש שתי בקשות להוספת ראיות נוספות אשר יש בהן כדי לשנות את הרשעתו. הראשונה קיבלה מענה בהחלטה של בית המשפט המחוזי ונקבע כי אין מדובר באחד החריגים בהם תתיר ערכאת ערעור צירוף ראיות נוספות. כן צוין, כי במידת הצורך בית המשפט המחוזי יוסיף ויפרט על כך בפסק הדין בערעור. לטענת המבקש, בית המשפט המחוזי לא נדרש לסוגיה זו בשנית בפסק דינו והחלטתו אינה מנומקת דיה. כמו כן מציין המבקש, כי בקשתו השניה להוספת ראיות לא קיבלה התייחסות כלל. לשיטתו, בקשתו

עומדת בתנאים הנדרשים לצירוף ראייה חדשה בשלב הערעור, והוא סבור כי קבלת בקשותיו הייתה יכולה להוביל להקלה בעונשו. על כן הוא מבקש לקבל.

7. עוד טוען המבקש, כי הערכאות הקודמות לא פירטו מתחמי קנס הולמים או כיצד הגיעו לקביעת גובהו של הקנס. לשיטת המבקש, הקנס שהוטל עליו חורג מהמדיניות הנוהגת בפסיקה ביחס למקרים דומים. כן מציין המבקש, כי יש מקום בקיומה של זיקה בין יכולתו של נאשם לשלם קנס לבין שיעורו ולבין תקופת המאסר תמורתו, שכן, מטרת רכיב הקנס בענישה היא לתמרץ נאשמים לשלמו. לטענת המבקש, שגה בית המשפט המחוזי משלא בדק את יכולתו לשלם את הקנס, יכולת אשר תתערער אף יותר עת הוא יחל בריצוי מאסרו. מכך נובע, לשיטתו, ריצוי של מאסר בפועל ארוך בשנה מהמאסר שהוטל עליו כבר מלכתחילה. המבקש מוסיף ומציין כי לפי בש"פ 373/89 שטיין נ' מדינת ישראל, פ"ד מג(2) 475 (1989) (להלן: הלכת שטיין), משהוכרז חייב כפושט רגל הוא אינו רשאי, ולמעשה החוק אוסר עליו, לשלם קנס שהוטל עליו במסגרת החלטה שיפוטית עבור קופת המדינה, משום שהדבר ייחשב להעדפת נושים אסורה. עוד מציין המבקש, כי לפי הלכת שטיין מקום בו הוכרז חייב פושט רגל שעה שתלוי ועומד נגדו חיוב של קנס, אין למדינה אלא "חוב בר תביעה" וכי כל עוד החייב נמצא בסטטוס של פושט רגל היא תוכל לגבות את החוב בדרך של הגשת תביעת חוב ולא בדרך של הפעלת עונש מאסר. המבקש מציין כי ניתן נגדו צו כינוס לפיו יוכרז בעתיד כפושט רגל. המבקש מציין את ע"פ 5625/92 סאלח גדבאן נ' מדינת ישראל (4.5.1994), בו ערעורו של נאשם שנידון לתשלום קנס או מאסר תמורתו והוכרז כפושט רגל בין לבין, התקבל בהתבסס על הלכת שטיין.

8. לבסוף טוען המבקש, כי מתחם הענישה הכולל אשר נקבע בעניינו אינו ראוי ואינו מתיישב עם עקרון ההלימה והעונש שהוטל עליו, אף לאחר ההקלה, והוא גבוה וחורג באופן משמעותי מרף הענישה הנהוג במקרים דומים. עוד מוסיף המערער כי הערכאות הקודמות לא פירטו את הנסיבות בהן הן התחשבו בקביעת עונשו, וישנן נסיבות מקלות רבות בעניינו שיש לקחת בחשבון: ריצוי כ-31 חודשי מעצר עד למועד גזר הדין; היותו נשוי ואב לארבעה ילדים; היותו מצוי בהליכי פשיטת רגל; ושהייתו במעצר בית כ-17 חודשים.

9. ביום 12.12.2014 הגיש המבקש בקשה להארכת עיכוב ביצוע עונש המאסר שהוטל עליו. בדיון לפניי מיום 18.12.2014 טען בא כוח המשיבה לגוף הבקשה. לטענתו, במסגרת בקשת רשות ערעור אין מקום להעלות שאלה של אחדות ענישה כאשר הפער המדובר הוא בן חצי שנה בלבד. כן הוא מוסיף, כי הפסיקה לא קובעת שכאשר מעורבים שלושה נאשמים העונש שלהם צריך להיות זהה לחלוטין. אשר לבקשה להוספת ראיות, טען בא כוח המשיבה כי תגובת המשיבה צורפה לבקשה ביום הגשתה, והיה על המבקש לוודא כי בית המשפט מתייחס לכך. לשיטת המשיבה, המבקש קפא על שמריו משלא העלה את הסוגיה עד לשלב זה במסגרת בקשת רשות הערעור. לעניין טענת המאסר חלף הקנס, טען בא כוח המשיבה כי בשלב הנוכחי אין זה רלוונטי מאחר שהמבקש טרם הוכרז כפושט רגל. משכך, לשיטתו, השאלה היא תאורטית בלבד ומקומה לא במסגרת בקשת רשות ערעור. כמו כן הוסיף בא כוח המשיבה, כי שיקול היכולת הכלכלית אינו עומד לבדו, ואם שומרים על הפרופורציות הנכונות הרי שקנס בסך של 1,000,000 ש"ח הוא מתון באופן יחסי לכמות העבירות הנדונות.

10. באת כוח המבקש טענה כי ההקלה המבוקשת בענישה היא משמעותית ולא מדובר רק בחצי שנה, אלא בבקשה להקלה רחבה יותר. אשר לסוגיית הוספת הראייה, טענה באת כוח המבקש כי הייתה אמונה שבית המשפט יתייחס לכך בפסק דינו הסופי ומעבר לכך, בדיון בבקשה אחרת היא הפנתה בעל פה את תשומת לב בית המשפט לכך. לבסוף, אשר לסוגיית הקנס, טענה באת כוח המבקש כי המבקש נמצא בשלב של כינוס נכסים ועל כן כבר קיימת בעיה של העדפת נושים.

דיון והכרעה

11. עניינו של המבקש כבר נדון בפני שתי ערכאות. בבית המשפט המחוזי אף ניתנה הקלה בעונשו. הלכה היא, כי אין מעניקים רשות לערעור שני, אלא אם עולה טענה בעלת חשיבות כללית, בין משפטית ובין ציבורית (ראו ר"ע 103/82 חניון חיפה בע"מ נ' מצת אור (הדר חיה) (13.7.1982) (להלן: חניון חיפה)). בענייננו, בקשת רשות הערעור אינה מעוררת שאלה משפטיות עקרוניות שכזו והמבקש לא הצביע על עילה המצדיקה דיון ב"גלגול שלישי" בהתאם להלכת חניון חיפה.
12. המבקש טוען להיעדר אחדות בענישה ביחס לנאשמים האחרים. אכן, ראוי כי בגין עבירות דומות שבוצעו יחדיו - יוטלו עונשים דומים. עם זאת, לעתים קרובות הנסיבות משתנות בין נאשם לנאשם, ועל כן יש מקום לשמור על פרופורציה בין עונשיהם השונים. לא מזמן ציינתי כי "ישנה הבחנה בין רף הענישה הנוהג לבין מתחם הענישה ההולם במקרה הקונקרטי...המקרה שלפנינו מדגים כיצד נסיבות ביצוע אותה עבירה מייצרות רף חומרה שונה באופן המצדיק עמידה על צביון אינדיבידואלי בענישה" (ע"פ 2422/14 עלי נ' מדינת ישראל (21.12.2014)). כידוע, גזירת העונש נעשית תוך שקלול נתונים רבים המשתנים מאדם לאדם. במקרה שלפנינו, בתי המשפט, בשני גלגוליו של התיק, עמדו על הנסיבות המשתנות בין הנאשמים וקבעו את עונשיהם בהתאם. איני מוצא מקום להתערב בכך, ולו רק בשל העובדה כי לא מתעוררת סוגיה עקרונית המצדיקה התערבות של בית משפט זה בשאלת אחדות הענישה.
13. טענה נוספת למבקש באשר לבקשותיו להוספת ראיות. דומני כי טענה זו אינה אלא ניסיון להוספת הראיה מחדש, ושוב - אין מדובר בנושא בעל חשיבות משפטית או ציבורית החורג מעניינו של המבקש. בית המשפט המחוזי היה ער להגשת הבקשות להוספת ראיות, ואף התייחס לכך בהחלטתו וציין כי ככל שידרש - יוסיף פירוט על כך בפסק דינו. בחירתו שלא לפרט כאמור, אינה מעידה כי הוא לא התייחס לבקשות המבקש, אלא על מסקנתו כי אין מקום לדון בכך מחדש. סבורני כי אין להתערב בהחלטה זו, קל וחומר שלא במסגרת גלגול שלישי של התיק.
14. אשר לסוגיית עונש המאסר חלף הקנס, יש לזכור כי עסקינן בעבירות מס בהיקף נרחב ביותר על פני תקופה ממושכת. אכן, לעתים יש מקום לתת משקל נכבד למצבו הכלכלי הקשה של המבקש, אך אין זה שיקול יחיד המונע הטלת קנסות, קל וחומר כאשר המבקש טרם הוכרז כפושט רגל. דומני כי קנס בסך של 1,000,000 ש"ח הוא די מתון בהתחשב בכמות העבירות וגובה הסכומים הנובע מהן. חברי השופט רובינשטיין היטב לבאר סוגיה דומה במקרה אחר (רע"פ 1296/11):
- "אציין, כי בגדרי הליך פשיטת הרגל (פ"ר 3278/09) עשויות להיות לצו הכינוס שהוצא למבקש השלכות על תשלום הקנס והפעלת עונש המאסר; זאת, אף שעל חוב 'המגיע לפי התחייבות להימנע מעבירה או חוב המגיע למדינה בשל קנס' לא יחול צו ההפטר ככל שיינתן (סעיף 69(א)(1) לפקודת פשיטת הרגל (נוסח חדש), תש"ם - 1980). לעת הזאת, קנס שהוטל בטרם צו הכינוס הוא חוב בר תביעה בפשיטת רגל: 'המדינה תוכל להגיש תביעת חוב ותהא זכאית לקבל דיבידנד, ככל נושה אחר; אך אם נקבע בגזר הדין מאסר בשל אי תשלום הקנס, לא יהא ניתן להפעילו' (ש' לוי וא' גרוניס, פשיטת רגל (מהדורה שלישית, תש"ע) 120). יתר על כן, כל עוד הליכי פשיטת הרגל בעינם, "אין המבקש רשאי, וגם אסור לו, לשלם את הקנס למדינה, משום שהתשלום יחשב במקרה זה כהעדפת נושים בלתי מותרת" (בש"פ 373/89 שטיין נ' מדינת ישראל, פ"ד מג(2) 474, 475 - השופט, כתארו אז, ש' לוי; ראו גם ע"פ 5625/92 גדבאן נ' מדינת ישראל (לא פורסם) בעקבות דברי מ"מ הנשיא אגרנט - כתארו אז - בע"א 106/06 שכטר נ' הנמאן בפשיטת רגל, פ"ד טו(1) 179). מובן שיישום הלכות אלה בעניינו של המבקש, מקומו בגדרי הליך פשיטת הרגל ובהתאם למצבו והתפתחותו, ולא בגדרי גלגול ערעורי נוסף של ההליך הפלילי. עוד נזכיר, כי במקרים רגילים - שאין מעורבים בהם שיקולים של פשיטת רגל - קיימת אפשרות עקרונית 'לפרוס או לדחות את תשלומי חוב' באמצעות פניה למנהל המרכז לגביית קנסות, בהתאם לסעיף 5ב לחוק המרכז לגביית קנסות, אגרות והוצאות, תשנ"ה-1995. אף זאת, שלא במסגרת גלגול ערעורי נוסף של ההליך הפלילי."

אשר על כן, איני מוצא כל שגיאה בפסק דינו של בית המשפט המחוזי בעניין זה.

15. סוף דבר, בקשת רשות הערעור נדחית בזאת, ומשכך מתייתר הצורך לדון בבקשת עיכוב הביצוע.

אשר על כן, על המבקש להתייצב לתחילת ריצוי עונשו בבימ"ר "דקל", ביום 18.1.2015 לא יאוחר מהשעה 10:00, או על פי החלטת שב"ס, כשברשותו תעודת זהות או דרכון. על המבקש לתאם את הכניסה למאסר, כולל האפשרות למיין מוקדם, עם ענף אבחון ומיין של שב"ס בטלפונים: 08-9787377, 08-9787336.

ניתנה היום, ז' בטבת התשע"ה (29.12.2014).

ש ו פ ט
